

Gdańsk, dnia 2 sierpnia 2017 r.

BPG.571.1.2017.LK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Zakładu Karnego w Malborku
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w dniu 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, zwanego dalej: OPCAT) oraz na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 20-21 czerwca 2017 r., do Zakładu Karnego w Malborku (zwanego dalej: Zakładem, ZK lub jednostką) udał się Krzysztof Olkowicz – Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawiciele Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur* (zwanego dalej KMPT) w składzie: Justyna Lewandowska – dyrektor Zespołu KMPT (prawnik), Marcin Kusy (prawnik) oraz Łukasz Kuczyński – przedstawiciel Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku (prawnik).

Celem wizytacji prewencyjnej było sprawdzenie stanu przestrzegania praw osób osadzonych w Zakładzie, w szczególności pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z ppłk. Mirosławem Burczykiem – Dyrektorem ZK;
- dokonano oglądu terenu jednostki, pomieszczeń przeznaczonych do wspólnego użytku (m.in. sal widzeń, świetlic, kaplicy, placów spacerowych), celi izolacyjnej i zabezpieczającej, losowo wybranych cel mieszkalnych, a także pomieszczeń ambulatorium z izbą chorych, izolatką oraz gabinetami lekarskimi;
- przeprowadzono rozmowy z osobami pozbawionymi wolności oraz z personelem jednostki;
- przeprowadzono na osobności indywidualne rozmowy z wybranymi osadzonymi;
- zapoznano się z dokumentacją Zakładu;
- wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele KMPT poinformowali Dyrektora jednostki o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano ponadto sporządzone na wniosek wizytujących informacje związane z funkcjonowaniem jednostki.

W przedmiocie zainteresowania KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osadzonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, kwalifikacje personelu, prawo do informacji, prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym, prawo do ochrony zdrowia, prawo do praktyk religijnych, warunki bytowe, oddziaływania kulturalno-oświatowe. W niniejszym Raporcie uwzględniono jedynie te obszary, które w ocenie przedstawicieli KMPT wyróżniają placówkę na tle pozostałych oraz te, które wymagają poprawy. Raport zawiera ponadto problemy o charakterze systemowym, wymagające zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania.

2. Charakterystyka placówki

Zakład jest jednostką typu zamkniętego przeznaczoną, zgodnie z zarządzeniem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej¹, dla mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy oraz dla skazanych młodocianych. Do Zakładu kierowani są także mężczyźni tymczasowo aresztowani oraz skazani chorzy na cukrzycę insulinozależną.

Nominalna pojemność jednostki wynosi 252 miejsca. W związku z pracami remontowymi placów spacerowych, w okresie od 5 czerwca do 30 września 2017 r. czasowo zmniejszono pojemność jednostki do 178 miejsc. W czasie wizytacji liczba osadzonych wynosiła 164 osoby (143 skazanych, 3 ukaranych oraz 18 tymczasowo aresztowanych).

Zakład dysponuje 77 celami mieszkalnymi (o pojemności od 1 do 10 os.), w tym 1 izbą chorych, 1 izolatką oraz 1 celą izolacyjną, rozlokowanymi w trzech oddziałach mieszkalnych.

3. Mocne strony i dobre praktyki

W trakcie oglądu sal widzeń wizytujący zwrócili uwagę na urządzone kąciki dla dzieci nie tylko w sali widzeń dozorowanych, ale także poczekalni dla osób odwiedzających oraz w oddzielnym pomieszczeniu do udzielania widzeń bez osoby dozorującej (art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w.). Wskazane pomieszczenia, jak również poczekalnia dla osadzonych znajdująca się w ambulatorium, charakteryzuje ponadto wysoki standard ich wykończenia.

Warte odnotowania jest również wyposażenie świetlicy oddziału I m.in. w dwa stanowiska komputerowe bez dostępu do zasobów sieciowych, z których osadzeni mogą korzystać w trakcie zajęć świetlicowych.

¹ Zarządzenie Nr 30/15 z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie określenia przeznaczenia zakładów karnych i aresztów śledczych.

4. Problemy systemowe

Problemem systemowym, którym zajmuje się Rzecznik Praw Obywatelskich, jest krajowy porządek prawny w zakresie normy powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego więźnia. Obecny stan prawny budzi wątpliwości RPO w odniesieniu do podstawowych standardów praw człowieka i przyjętych przez Rzeczpospolitą Polską zobowiązań międzynarodowych. Rekomendacja Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (dalej: CPT) skierowana do władz krajowych, określająca powierzchnię 4m^2 jako minimalny standard, znalazła się już w raporcie z wizyty Komitetu w Polsce w 1996 roku. W każdym kolejnym raporcie Komitet formułował zalecenie wskazując, że istniejąca w Polsce norma 3m^2 nie oferuje satysfakcjonującej przestrzeni życiowej, w szczególności w celach o względnie małym rozmiarze. Podczas wizyty w 2013 r. Komitet zalecił polskim władzom dokonanie rewizji normy powierzchni mieszkalnej tak, aby we wszystkich jednostkach penitencjarnych na jednego osadzonego przypadały co najmniej 4m^2 w celach wieloosobowych i co najmniej 6m^2 w celach jednoosobowych, nie wliczając powierzchni kąteków sanitarnych. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Obywatelskich w dniu 24 maja 2016 r. wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w przedstawionej kwestii. W odpowiedzi na wystąpienie RPO Ministerstwo Sprawiedliwości wskazało, że obecnie nie dostrzega dostatecznie uzasadnionych podstaw do ingerencji legislacyjnej w zakresie zmiany przepisu art. 110 k.k.w. W związku z tym w kolejnym wystąpieniu z dnia 29 lipca 2016 r. Rzecznik wskazał, że proponowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości rozwiązania, polegające na próbach zmniejszenia zaludnienia jednostek penitencjarnych, bez koniecznej zmiany legislacyjnej, są rozwiązaniami niewystarczającymi i nie mieszczącymi się w standardach funkcjonowania demokratycznego państwa prawnego. Niemniej zdając sobie sprawę z tego, że przeciwdziałanie przeludnieniu w jednostkach penitencjarnych jest procesem złożonym i rozciągniętym w czasie, Rzecznik zaapelował o rozważenie dokonania zmian legislacyjnych w zakresie postulowanej normy powierzchniowej (4m^2) w odniesieniu do funkcjonujących oddziałów terapeutycznych dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z dnia 17 października 2016 r. nie podzielił jednakże argumentacji Rzecznika w odniesieniu do tej kategorii więźniów. Sprawa metrażu celi więziennej pozostaje w dalszym ciągu w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

Kolejnym problemem systemowym dostrzeganym przez Rzecznika jest brak pełnego wykorzystania instytucji unormowanych w art. 48a § 1 k.k.w. i art. 65a § 1 k.k.w. wskutek braku podejmowania w tym zakresie skutecznych działań informacyjnych. Z ustaleń RPO wynika bowiem, że osoby skazane na karę grzywny albo ograniczenia wolności, wobec

których następnie zarządzono wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, nie posiadają dostatecznej wiedzy w kwestii możliwości złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 48a § 1 k.k.w. i art. 65a § 1 k.k.w. W ocenie RPO, przy przyjęciu do jednostki powinno nastąpić wypytanie skazanego, dlaczego nie odbył kary ograniczenia wolności lub nie uiszczył grzywny. Powszechną praktyką powinno być wówczas także skierowanie pytania do skazanego, czy podejmie się odpracowania kary, a o takiej możliwości winni informować go każdorazowo funkcjonariusze Służby Więziennej. W związku z tym Rzecznik pismem z dnia 2 marca 2017 r. (IX.517.351.2017.MM) zwrócił się do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z prośbą o poinformowanie o ocenie Ministerstwa dotyczącej funkcjonowania i użyteczności wskazanych instytucji oraz o działaniach podejmowanych w celu upowszechnienia korzystania z nich. Rzecznik wniósł także o rozważenie stworzenia systemu, który umożliwiłby jednakowe postępowanie wobec każdej osoby, która trafia do jednostki penitencjarnej w związku z wymierzeniem zastępczej kary pozbawienia wolności. W odpowiedzi udzielonej przez Ministerstwo Sprawiedliwości Sekretarz Stanu wskazał, że z uwagi na stosunkowo krótki okres obowiązywania przedmiotowych regulacji, a także istnienie szeregu przesłanek wpływających na możliwość ich stosowania oraz brak pogłębionych danych statystycznych i analiz w tym zakresie, nie sposób jest obecnie wyciągnąć dalej idących wniosków co do oceny zakresu i możliwości ich aktualnego wykorzystania. Ponadto w odpowiedzi wskazano, że w aspekcie temporalnym właściwym momentem do realizacji obowiązku informowania skazanego o treści art. 48a k.k.w. i art. 65a k.k.w. winno być pouczenie przy zarządzaniu zastępczej kary pozbawienia wolności². Tymczasem w dacie wizytacji Zakładu Karnego w Malborku, przy pojemności ustalonej obecnie na 178 miejsc w jednostce przebywało łącznie 43 osadzonych, którzy posiadali orzeczenie w związku z zastępczą karą aresztu za grzywnę lub ograniczenie wolności, zastępczą karę pozbawienia wolności za ograniczenie wolności oraz zastępczą karę pozbawienia wolności za grzywnę orzeczoną samoistnie. Z kolei ogólna liczba orzeczeń oczekujących na wykonanie wynosiła wówczas 265, przy czym 134 orzeczenia dotyczyły wymierzenia zastępczej kary aresztu za grzywnę lub ograniczenie wolności, zastępczej kary pozbawienia wolności za ograniczenie wolności oraz zastępczej kary pozbawienia wolności za grzywnę orzeczoną samoistnie. W toku rozmów przeprowadzonych w trakcie wizytacji z osadzonymi odbywającymi tego rodzaju kary ustalono, że osoby te nie są świadome istnienia przywołanych powyżej regulacji. Część rozmówców natomiast wstępnie oświadczyła o chęci skorzystania z możliwości podjęcia pracy społecznie użytecznej w celu zawieszenia aktualnie wykonywanej kary. Dyrektor jednostki poinformował Zastępcę RPO, że podjęcie niezbędne czynności mające na celu

² Pismo z dnia 19 kwietnia 2017 r., DWOiP-I-053-9/17.

informowanie tej grupy osadzonych o możliwości złożenia przez nich oświadczenia, o którym mowa w art. 48a k.k.w. i art. 65a k.k.w., w celu podjęcia przez nich pracy społecznie użytecznej i zawieszenia wykonania orzeczonej zastępczej kary pozbawienia wolności.

5. Obszary wymagające poprawy

a) Traktowanie

Z poczynionych w trakcie wizytacji ustaleń wynika, że cela izolacyjna oraz cela izolacji medycznej nie posiadają osłoniętego kącika sanitarnego. W opinii przedstawicieli KMPT urządzenia sanitarne w celach jednoosobowych powinny być osłonięte w co najmniej taki sposób, aby nie była możliwa obserwacja osadzonego wykonującego czynności fizjologiczne w toalecie ani bezpośrednio przez osoby wchodzące do celi, ani przez wizjer w drzwiach. W sytuacji, gdy funkcjonariusze, również płci przeciwnej, mają możliwość wglądu do kącika sanitarnego przez wizjer i obserwowania osadzonego podczas wykonywania przez niego czynności fizjologicznych i higienicznych, warunek zapewnienia intymności przy korzystaniu z urządzeń sanitarnych nie jest spełniony. Kwestia ta była kilkakrotnie podnoszona w wystąpieniach generalnych Rzecznika Praw Obywatelskich skierowanych do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej³, który w odpowiedzi podzielał pogląd Rzecznika stwierdzając, że spełnienie kryterium zapewnienia intymności w warunkach izolacji penitencjarnej uzależnione jest nie tylko od braku fizycznej obecności innych osób podczas korzystania przez osadzonego z urządzeń sanitarnych, ale także od ograniczenia (z wyłączeniem przypadków przewidzianych w obowiązujących przepisach) możliwości jego obserwacji. Na konieczność podjęcia odpowiednich działań w tym zakresie Dyrektor Generalny SW wskazał w okólniku z dnia 14 października 2016 r. (BO-073/16/2002), skierowanym do dyrektorów okręgowych SW. Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że w podobnej sytuacji Sąd Okręgowy w Radomiu przyznał zadośćuczynienie osadzonemu (sygnatura akt I ACa 567/11) uznając, że *brak wymogu zabudowy kącika sanitarnego w celach jednoosobowych nie oznacza, iż nie należy go w inny sposób zasłonić, tak aby osadzony nie był widoczny podczas mycia się lub załatwiania potrzeb fizjologicznych*. Dlatego też Rzecznik Praw Obywatelskich zaleca montaż osłon kącików sanitarnych od strony wizjera w drzwiach celi.

Uwagę wizytujących zwróciła znajdująca się na I oddziale jednostki, jedyna w Zakładzie, cela mieszkalna przeznaczona dla 10 osób osadzonych. Z uwagi na nieregularny kształt celi (tj. litera L) oraz jej położenie na parterze budynku, ze względów bezpieczeństwa zdecydowano o zainstalowaniu wewnątrz celi kamery skierowanej w stronę

³ Zob. m.in. wystąpienia generalne z dnia 20 lutego 2013 r. (RPO-682905-II-702/11/MK) oraz z dnia 25 marca 2013 r. (RPO-700317-II-702/12/MK).

jej ścian zewnętrznych (okna). Z uwagi na dużą liczbę osób zakwaterowanych, kamera swoim zasięgiem obejmuje również kilka łóżek oraz szafek. Z ustaleń poczynionych w dniu wizytacji wynika, że wobec żadnej z osób osadzonych w przedmiotowej celi nie została wydana decyzja o umieszczeniu w celi monitorowanej. Z wyjaśnień dyrektora Zakładu wynika, że cela nie jest w całości objęta monitoringiem wizyjnym, a podgląd z kamery przekazywany jest wyłącznie do dyżurki oddziałowego, który korzysta z niego wyłącznie okresowo. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich osadzony powinien być informowany o monitorowaniu jego zachowania w celi mieszkalnej, a także mieć możliwość odwołania się od takiego stanu rzeczy, ponieważ stała, trwająca przez całą dobę możliwość kontroli osadzonego wiąże się z ograniczeniem jego prawa do poszanowania życia prywatnego. Zgodnie z art. 116 §§ 5a i 6 k.k.w. w wypadkach uzasadnionych względami medycznymi albo potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa skazanego jego zachowanie może podlegać monitorowaniu, o czym decyduje dyrektor zakładu karnego. Decyzja taka, zgodnie z przywołanym powyżej okólnikiem Dyrektora Generalnego SW, powinna mieć formę pisemną wraz z uzasadnieniem, a jeden z jej egzemplarzy powinien być każdorazowo wręczany osadzonemu. Z uwagi natomiast na zagwarantowanie takich samych praw rozwiązanie to powinno być stosowane także do osadzonych objętych monitoringiem w celi mieszkalnej na podstawie art. 73a § 8 k.k.w. oraz osób tymczasowo aresztowanych na podstawie regulacji zawartej w art. 209 k.k.w. Na marginesie należy wskazać, że decyzje takie były wydawane przez dyrektora Zakładu wobec osadzonych umieszczanych w innych celach mieszkalnych objętych monitoringiem. Dlatego też Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca podjęcie stosownych działań mających na celu zalegalizowanie kwaterunku osób osadzonych w celi objętej monitoringiem wizyjnym.

W trakcie rozmów z osadzonymi wizytujący odebrali sygnały świadczące o przypadkach nieprawidłowego sposobu przeprowadzania kontroli osobistych na oddziale III. Rozmówcy wskazali, że przeprowadzana przez oddziałowych kontrola osobista odbywa się jednoetapowo, tj. w ten sposób, że osadzony musi rozebrać się do naga. Obowiązujące od dnia 2 stycznia 2017 r. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz. U. z 2016 r., poz. 1804) w § 68 pkt 5) nakazuje, aby w trakcie kontroli osadzony był częściowo ubrany – funkcjonariusz najpierw kontroluje część odzieży, a przed kontrolą kolejnej części osadzony może się ubrać. W tym miejscu warto przypomnieć, że wprowadzenie opisanego w rozporządzeniu sposobu przeprowadzania kontroli osobistej podyktowane zostało koniecznością poszanowania prawa osadzonego do intymności i godności osobistej. Przejawia się ono bowiem również szacunkiem dla indywidualnego poczucia wstydu, które w przypadku pozostawienia osoby kontrolowanej bez ubrania jest niewątpliwie naruszane. Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz

Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w raporcie z wizytacji przeprowadzonej w Polsce w dniach 5-17 czerwca 2013 r. wskazał, że kontrola osobista jest środkiem bardzo inwazyjnym i potencjalnie poniżającym. Z tego też powodu, uciekanie się do przeprowadzenia kontroli osobistej powinno być oparte na indywidualnej ocenie ryzyka i być poddane rygorystycznym kryteriom oraz nadzorowi. Powinno się podjąć wszystkie rozsądne wysiłki w celu zminimalizowania poczucia zażenowania; osoby osadzone poddawane kontroli osobistej normalnie nie powinny być zobowiązane do zdjęcia całego ubrania w tym samym czasie, np. powinny mieć prawo do zdjęcia ubrań powyżej pasa i do ubrania się przed zdjęciem pozostałych ubrań⁴.

Uwagę przedstawicieli Mechanizmu przykuła także treść § 43 ust. 1 zarządzenia Nr 1/2017 Dyrektora ZK w Malborku z dnia 11 stycznia 2017 r. w sprawie porządku wewnętrznego obowiązującego w ZK, zgodnie z którym skazani w czasie widzenia występują w spodniach długich, koszuli i bluzie. Wskazane postanowienie porządku wewnętrznego pozostaje w sprzeczności z art. 111 § 1 k.k.w., zgodnie z którym skazany otrzymuje do użytku, z zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych, a art. 102 pkt 1 k.k.w. stanowi, że otrzymywana z zakładu karnego odzież ma być odpowiednia ze względu na zachowanie zdrowia. Również w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2224) stanowi się, że osadzonym wydaje się bieliznę i odzież odpowiednią do pory roku. W uwagach do tabeli nr 2, zawierającej normy należności przedmiotów dla osób osadzonych – skazanych mężczyzn, w pkt. 6 i 7 stanowi się, że spodenki gimnastyczne i koszulka gimnastyczna z krótkim rękawem są wydawane w okresie letnim, a także w okresie przejściowym w zależności od warunków atmosferycznych. Należy zatem stwierdzić, że spodenki gimnastyczne i koszulka gimnastyczna są odzieżą odpowiednią do pory roku w okresie letnim. Nałożenie na skazanych obowiązku zakładania w okresie letnim długich spodni, koszuli i bluzy (więziennych lub własnych) w ocenie Rzecznika jest zatem nieuprawnione i niezgodne z obowiązującymi przepisami.

b) Prawo do informacji

Na oddziale III Zakładu znajduje się pomieszczenie ze stanowiskiem komputerowym dla osadzonych, przy pomocy którego mogą oni skorzystać z prowadzenia wideo-rozmów za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype, a także uzyskać dostęp do informacji zawartych w Biuletynie Informacji Publicznej. Na tablicach ogłoszeń znajdujących się na oddziałach mieszkalnych, jak i w porządku wewnętrznym jednostki brakuje natomiast

⁴ Pkt 106 Raportu z wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w dniach 5 - 17 czerwca 2013 r.

informacji o możliwości skorzystania ze wskazanego stanowiska. Z przeprowadzonych rozmów z osadzonymi wynika, że o ile mają oni świadomość możliwości skorzystania z komunikatora internetowego Skype, o tyle nie posiadają oni wiedzy o możliwości skorzystania z dostępu do wybranych stron BIP. Zdaniem reprezentantów KMPT wskazane byłoby dotarcie z komunikatem dotyczącym tego narzędzia informacyjnego do wszystkich osadzonych. Ponadto, praktycznym usprawnieniem możliwości korzystania z zasobów BIP może być m.in. utworzenie na pulpicie komputera oddzielnych skrótów do poszczególnych stron dostępnych na stanowisku komputerowym, co niewątpliwie ułatwiłoby jego obsługę.

Na tablicach informacyjnych znajdujących się w poszczególnych oddziałach widnieje lista instytucji, do których osadzeni mogą zwracać się w sprawach skarg i prośb. Wśród wskazanych podmiotów wymieniony został również Rzecznik Praw Obywatelskich oraz podano dane adresowe jego biura terenowego w Gdańsku, jednak bez wskazania ogólnopolskiego numeru telefonu infolinii obywatelskiej (800-676-676). Przedstawiciele Mechanizmu rekomendują zatem uzupełnienie danych teleadresowych Biura Rzecznika Praw Obywatelskich o wskazany numer infolinii.

c) Personel

Analiza listy szkoleń, w których uczestniczyli członkowie załogi Zakładu, wykazała brak tematyki dotyczącej praw więźniów. Mając na uwadze specyfikę pracy z osobami pozbawionymi wolności, warte rozważenia, w ocenie pracowników KMPT, byłoby objęcie funkcjonariuszy Służby Więziennej szkoleniami na temat praw osób pozbawionych wolności oraz standardów międzynarodowych obowiązujących w tym zakresie. Warto w tym miejscu przywołać Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom, które wskazują, że nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności, niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej⁵.

d) Prawo do ochrony zdrowia

Z informacji przekazanych przez Zakład wynika, że w skład działu penitencjarnego jednostki wchodzi jeden etat psychologa, co tym samym daje średnią liczbę 250 osadzonych na psychologa (w sytuacji pełnego zaludnienia Zakładu, co możliwe będzie począwszy od dnia 1 października 2017 r.). Oznacza to, że nie jest zrealizowany standard, o którym mowa w § 93 ust. 3 pkt 2 Zarządzenia nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych, tj. aby na jednego

⁵ Fragment Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (92) 3] dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego.

psychologa działu penitencjarnego przypadało maksymalnie 200 osadzonych. Jednocześnie dyrektor poinformował, że w czasie nieobecności psychologa nie wyznacza się zastępstwa, a w pilnych przypadkach Zakład korzysta z pomocy psychologów z sąsiednich zakładów karnych. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich obowiązujący obecnie standard odbiega od rzeczywistych potrzeb, jakie związane są z zapewnieniem właściwej pomocy psychologicznej osobom osadzonym w jednostkach penitencjarnych. Nie jest bowiem możliwe wypełnienie zadań ciążących na psychologach pracujących w aresztach śledczych i zakładach karnych przy założeniu, że jeden specjalista tej dziedziny ma się zajmować 200 osadzonymi. Nawet zakładając, że nie każdy osadzony będzie wyrażał wolę skorzystania z jakiegokolwiek formy pomocy psychologicznej dostępnej w jednostce, to nadal obowiązujący standard nie gwarantuje osadzonym prawidłowego i wydolnego systemu wsparcia psychologicznego⁶. Znamienne jest, że w przypadku wizytowanej placówki nie został zachowany nawet obecnie obowiązujący standard dotyczący przedmiotowej kwestii. Dlatego też Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca podjęcie działań zmierzających do utworzenia i obsadzenia dodatkowego etatu psychologa w Zakładzie. Na marginesie należy dodać, że wskazany problem został dostrzeżony także przez sędziego penitencjarnego Sądu Okręgowego w Gdańsku, który w sprawozdaniu z lustracji jednostki z dnia 13 grudnia 2016 r. wskazał na niezrealizowanie zalecenia sędziego penitencjarnego zawartego w sprawozdaniu za 2015 r., dotyczącego utworzenia drugiego etatu psychologa oraz wskazał na konieczność wykonania tego zalecenia.

Zespół wizytujący pozytywnie ocenił obszary takie jak: prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym, prawo do praktyk religijnych, oddziaływania kulturalno-oświatowe, warunki bytowe.

Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele KMPT zalecają:

I. Dyrektorowi Zakładu Karnego w Malborku:

1. wykonanie zabudowy lub montażu przesłony kącika sanitarnego w celi izolacyjnej oraz celi izolacji medycznej;
2. podjęcie stosownych działań mających na celu zalegalizowanie kwaterunku osadzonych w 10 os. celi mieszkalnej na oddziale I, objętej obecnie częściowym monitoringiem wizyjnym;
3. zwrócenie uwagi funkcjonariuszom na konieczność przeprowadzania dwuetapowej kontroli osobistej;

⁶ Zob. wystąpienie generalne RPO z dnia 17 maja 2016 r. (KMP.571.8.2016.MF).

4. zmianę treści § 43 ust. 1 porządku wewnętrznego jednostki w zakresie ograniczenia prawa osadzonych do korzystania przez nich z odzieży odpowiedniej do pory roku;
5. podjęcie działań skutkujących informowaniem osadzonych o możliwości dostępu do zasobów Biuletynu Informacji Publicznej na terenie jednostki;
6. uzupełnienie danych teleadresowych Biura Rzecznika Praw Obywatelskich umieszczonych na tablicach informacyjnych w ZK o numer telefonu infolinii obywatelskiej RPO, tj.: „800-676-676”;
7. podjęcie działań zmierzających do utworzenia i obsadzenia dodatkowego etatu psychologa;
8. objęcie wszystkich pracowników Służby Więziennej mających bezpośredni kontakt z osadzonymi szkoleniami z zakresu praw osób pozbawionych wolności oraz standardów międzynarodowych obowiązujących w tym zakresie.

II. Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w Gdańsku:

1. udzielenie Dyrektorowi Zakładu Karnego w Malborku niezbędnego wsparcia finansowego w realizacji zaleceń, które wymagałyby nakładów pieniężnych.